

FOLKLORISTIKA

Začlenění folkloristiky do přednáškové a badatelské činnosti na filosofické fakultě se uskutečnilo ve dvou směrech. V době mezi dvěma válkami převládlo literárněteoretické a literárněhistorické pojetí lidové slovesnosti, které se realizovalo v přednáškách a seminářích bohemistů a slavistů.

Literárněhistorický přehled převažoval v prvních samostatných folkloristických přednáškách, které od zimního semestru školního roku 1923/1924 konal prof. *Jiří Horák* pod názvem Studium lidové poezie slovanské v 19. století. V následujícím studijním roce přednášel Jiří Horák o jihoslovanské epice a současně vedl seminář věnovaný výkladu a rozboru srbských písní junáckých. O ruské lidové poezii přednášel v letech 1925/1926, 1929/1930, 1936/1937, 1946/1947 a 1948/1949 prof. *Sergij G. Vilinskij*, který v podstatě navazoval na koncepci Horákových přednášek. Nový směr strukturalisticko-komparatistický zavádí od letního semestru 1928/1929 prof. *Frank Wollman* v Úvodu do československé ústní slovesnosti a sbírání tradic (metodika). Tak začíná na brněnské fakultě folkloristika jako skutečně propracované vědní odvětví, i když zpočátku šlo výhradně o terénní výzkum slovesného folklóru, který prof. Wollman organizoval za svého předchozího působení na Komenského universitě v Bratislavě. Prof. Wollman také první začal přednášet slovanskou slovesnost, jejíž 1. část (zimní semestr studijního roku 1928/1929) byla věnována lidové slovesnosti a mytologii Slovanů. Tu přednášel samostatně v zimním semestru školního roku 1929/1930. Ve Wollmanově činnosti se vystřídal seminář Četba epiky jižních Slovanů (zimní a letní semestr šk. r. 1929/1930 a zimní semestr šk. r. 1937/1938), četba slovanských písní lidových (zimní semestr 1931/1932) a přednáška Ústní slovesnost československá (1931/1932 a 1938/1939), dále Srbochorvátská ústní slovesnost (1937/1938), Lidová slovesná tvorba ruská (1953/1955) a semináře, věnované ruským bylinám a ukrajinským dumám (1946/1947) včetně folklórního semináře pro rusisty (1953/1954). Wollmanovo meziválečné pojetí slovanských literatur se postupně specifikovalo, a když se po válce stal vedoucím katedry rusistiky a literární vědy, věnoval se převážně lidové slovesnosti východních Slovanů.

Do meziválečného období patří také činnost prof. *Romana Jakobsona*, který vedl ve šk. r. 1935/1936 seminář, zaměřený na srovnávací rozbor lidových písní ruských a jejich českých ohlasů v díle Čelakovského. Meziválečná folkloristika na fakultě byla zacílena téměř výhradně na slovanskou lidovou slovesnost, částečně též v jejích vztazích k literárnímu vývoji. Patří sem vlastně také četba textů slovenských pohádek v lektorských cvičeních, která od škol. roku 1930/1931 vedl dr. Alois Gregor.

Větev literárně zaměřené slovesné folkloristiky ve výkladech literárních historiků pokračuje i po druhé světové válce jak ve zmíněné činnosti Wollmanově, tak v přednášce *Artura Závodského* o Čelakovském a vlivu folklóru na obrozenskou literaturu (1951/1952). Prof. Závodský věnoval ve svých přednáškách i publikacích velkou pozornost obapolným vztahům lidové slovesnosti a literatury (Fr. L. Čelakovský, K. J. Erben, P. Bezruč, V. Martínek, K. Handzel a jiní). Dalším pokračovatelem Wollmanovy tradice je doc. *Jaroslav Mandát*, který od šk. r. 1959/1960 přednášel a psal o ruském folklóru.

Druhý směr folkloristického studia se projevil po založení samostatného etnografického semináře, vedeného prof. A. Václavíkem. *Antonín Václavík* ve

svých přednáškách a seminářích bohatě využíval slovesného a hudebního folklóru a prosazoval jako pomocný etnografický materiál všechny folklórní projevy, které byly pro něho součástí lidové duchovní kultury. Folklór je začleněn do prostředí, v němž žil a zanikal, do života člověka jako jeho tvůrce a interpreta. Toto pojetí patří v etnografii k jednomu ze specifických brněnských přínosů, v němž je zdůrazněna funkčnost lidové slovesnosti, písně, tance a lidového divadla.

Komplexní pohled projevil se ve folkloristických přednáškách *Karla Fojtíka* (šk. r. 1951–1952) věnovaných teoretickým otázkám folklóru i lidové umělecké tvořivosti. K. Fojtík také jako první vůbec přednášel o dějinách slovanského národopisu (ve škr. r. 1951/1952). Ve Fojtíkových přednáškách volně pokračoval externí pracovník EÚ ČSAV *Oldřich Sirovátka* jak teorií a úvodem do folkloristiky (v letech 1953–1957), tak první poválečnou přednáškou o slovanském folklóru, kterou konal v zimním semestru šk. r. 1956–1957 a první přednáškou *Dějiny české a slovenské etnografie a folkloristiky* (letní semestr šk. r. 1960/1961). V úvodu do folkloristiky (1959–1962) a ve slovanském folklóru 1960 až 1961) pak pokračoval Dušan Holý, který se postupně specializoval na taneční a hudební folklór. Hudební folkloristiku před ním přednášel externě Ivo Stolařík (v letech 1954–1957). *Dějiny české a slovenské etnografie a folkloristiky*, v poslední době rozšířené na evropské souvislosti, převzal od svého příchodu na katedru etnografie (1963) *Bohuslav Beneš*, stejně jako úvod do folkloristiky a proseminář. Svého literárního a folkloristického školení u prof. Franka Wollmana a Petra Bogatyreva využil doc. Beneš ke spojení etnografického a literárněvědného pohledu na lidovou slovesnost. Tento přístup uplatňuje v přednášce o slovanském folklóru (1963–dosud), o slovanské lidové epice (šk. r. 1964 až 1965), o zvláštnostech východoslovanské lidové kultury, o současných vztazích a otázkách mezoslovanské folkloristiky srovnávací a v dějinách ruské folkloristiky.

Spolu s externím pracovníkem Oldřichem Sirovátkou vede Dušan Holý a Bohuslav Beneš folkloristický seminář. Také odborné publikace Holého a Benešovy, z nichž některé vyšly ve spisech filosofické fakulty, jsou metodologickým přínosem. Bohuslav Beneš se v poslední době věnuje navíc pololidové a neprofesionální slovesné tvorbě v současné vesnici.

Folkloristikou zabývá se také ve své publikační činnosti doc. *Václav Frolec*, který vydal s Dušanem Holým *Lidové povídky ze Slovácka* (1967) a *Bulharské lidové pohádky* (česky a německy, 1971). Specialisté folkloristé jsou členy Mezinárodní komise pro výzkum karpatské kultury, členy redakcí časopisů (*Národopisné aktuality*, *Etnologia slavica*, *Národopisný věstník československý*) a aktivně spolupracují při organizaci folkloristických přehlídek, soutěží apod. Slovanský folklór je pravidelnou součástí Mezinárodního folkloristického festivalu ve Strážnici, jehož dlouhodobou koncepci vypracovali v r. 1963 fakultní odborníci. Folkloristé se také aktivně zúčastnili VI. mezinárodního sjezdu slavistů v Praze.

Bohuslav Beneš
Václav Frolec